

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

Varautumisvelvoitteen laajentaminen koskemaan myös normaaliolojen häiriötilanteita on tervetullut muutos ja tulee parantamaan yleistä varautumista myös poikkeusoloihin.

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

Velvoite huolehtia riskinarvioinnin ajantasaisuudesta on tarpeellinen tarkennus varautumisvelvoitteisiin. (7 §)

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Viranomaiselle säädettävä velvoite varautua tiedottamaan väestöä tehostetusti merkittävissä häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa on tarpeellinen ja viranomaisten varautumista parantava lisäys valmiuslakiin. (26 §)

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Kuntien yhteistyössä järjestämien viranomaistoimielinten kiireellisten tehtävien turvaamista voi olla hyvä tutkia myös valmiuslakia uudistettaessa. Esimerkiksi terveydensuojelu- ja elintarvikevalvonnan viranhaltijoiden kiireellisenä antamat määräykset on alistettava ensi tilassa kuntien yhteisen viranomaistoimielimen käsiteltäväksi. Jos kuntien yhteinen toimielin ei poikkeusoloissa pysty hoitamaan tehtävänsä, ei asianosaisella ole mahdollisuutta hakea muutosta määräykseen eikä määräys tule lainvoimaiseksi. (36 §)

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Lakiluonnoksen 44 §:n mukaan työvelvollista ei voitaisi määrätä hoitamaan sellaisia tehtäviä, joiden hoitamiseksi on muualla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä säädetty erityiseksi edellytykseksi virkasuhde. Tämä sulkee työvelvollisuuden ulkopuolelle kaikki ympäristöterveydenhuollon valvontatehtävät. Ympäristöterveydenhuollon yksiköt ovat pieniä ja merkittävissä elinympäristöön liittyvissä poikkeusoloissa niiden henkilöstöresurssit eivät alkuvaiheessa riitä. Valmiuslain valmistelussa olisi hyvä tutkia mahdollisuutta velvoittaa ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoita tarvittaessa suorittamaan ympäristöterveydenhuollon piiriin kuuluvassa lainsäädännössä tarkoitettuja tehtäviä (kiireelliset tarkastus-, näytteenotto- ja mittaustehtävät) toimialueensa ulkopuolella alueella, jolle on julistettu poikkeusolot. Erityinen tarve lisäresurssille olisi esimerkiksi rajattua aluetta koskevan merkittävän säteilytilanteen jälkivaiheessa. Vaihtoehtoisesti velvoite tai keskusviranomaisen oikeus määrätä asiasta voitaisiin säätää normaaliolojen lainsäädännössä (vrt. Eläintautilaki 76/ 2021, 69 §).

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Terveysturvalain (1326/2010) 21 §:n mukaan Ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (285/2023). Edellä mainittujen lakien lisäksi kuntien ympäristöterveydenhuolto vastaa kunnalle säädetystä lääkelain (395/1987) mukaisesta valvonnasta (nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myynnin valvonta). Sama ympäristöterveydenhuollon henkilöstö vastaa usein kaikista edellä mainittujen lakien mukaisista valvontatehtävistä. Sääntelyn tulisi mahdollistaa ympäristöterveydenhuollon voimavarojen kohdentaminen häiriötilanteen hoitamiseen ja korkeariskisempään toimintaan esimerkiksi säteilyvaaratilanteissa tai merkittävässä talousveden laatuun ja saatavuuteen liittyvissä häiriöissä, joissa tulee arvioida merkittävien resurssien mm. puhdistustoimenpiteiden riittävyyttä ja elintarviketurvallisuutta tai lisätä merkittävästi talousveden laadun valvontaa. Lakiehdotuksen 97 §:ssä tulisikin Terveysturvalainia koskevien poikkeuksien sijaan säätää Ympäristöterveydenhuoltoa koskevista poikkeuksista ja ottaa huomioon mahdollinen tarve luopua poikkeusoloissa myös tupakkalain ja lääkelain tehtävistä sekä eräistä elintarvikelain kiireettömistä tehtävistä. Sekä terveydensuojelussa että elintarvikevalvonnassa tulisi olla mahdollista poikkeusoloissa luopua tarvittaessa ilmoitusten käsittelystä ja vähäriskisimpien kohteiden säännöllisestä valvonnasta. Lisäksi valmiuslaissa tulisi mahdollistaa luopuminen

terveydensuojelulain 18 § ja elintarvikelain 9 ja 11 §:n mukaisten hyväksymishakemusten käsittelyaikavaatimuksista.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltä) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Uudet toimivaltuudet vesihuollon turvaamiseksi sekä jätehuollon turvaamiseksi ovat perusteltuja vakavien terveyshaittojen ehkäisemiseksi eräissä poikkeusoloissa. Terveystensuojelulain mukaisia velvoitteita voidaan kohdistaa vain terveyshaitan aiheuttajaan, kun esimerkiksi laajavaikutteisen säteilyonnettomuuden jälkeen on tärkeää saada puhdistusjätteet siirrettyä ripeästi alueelle, jossa ne eivät altista väestöä. (131 § ja 132 §)

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Luvussa annettaisiin Ruokavirastolle uusi koko maan kattava tehtävä valvoa Maa- ja metsätalousministeriön elintarviketoimijoille ruoantuotannon turvaamiseksi antaman velvoitteen noudattamista. Normaalioloissa Ruokavirasto valvoo teurastamoja ja luomutuotantoa. Muita elintarviketoimijoita valvovat kuntien elintarvikeviranomaiset elintarvikelain nojalla. Valmiuslaissa tulisi turvata Ruokavirastolle riittävät resurssit hoitaa poikkeusoloissa säädettäviä uusia ja mahdollisesti pitkäkestoisia tehtäviä. (138 §)

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Tiainen Tiina
Porvoon kaupunki - Porvoon ympäristöterveysjaosto